

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1903. Första Kammaren. N:o 58.

Onsdagen den 20 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 1 e. m.

Justerades protokollet för den 13 i denna månad.

Herr vice talmannen erhöll på begäran ordet och yttrade:

Med anledning af det beslut, som för några dagar sedan fattades i den s. k. Wismarfrågan, och det uttalande, som då gjordes, har till Första Kammarens vice talman ingått följande telegram, som jag anser böra i protokollet få inflyta och därför ber att få föredraga:

»An den Herrn vice Präsidenten der Ersten Kammer des Reichstags in Stockholm.

Nachdem durch den Beschluss der Ersten Kammer der hochherzige Antrag Ihrer Regierung, Wismar gänzlich freizugeben, perfect geworden, haben Sie unserer Stadt in so anerkennenden und herzlichen Worten gedacht, dass wir uns gedungen fühlen, in Namen unseres Gemeinwesens unserm aufrichtigen Danke Ausdruck zu geben. Mögen Ihre Wünsche für unser Wohl sich erfüllen.

Bürgermeister und Rat.

JOERGES.»

Föredrogs statsutskottets nästlidne dag bordlagda memorial n:o 106,¹ i anledning af Första Kammarens återremiss af statsutskottets utlåtande n:o 96, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade bestämmelser rörande trafikerandet af järnvägen Gellivare—Riksgränsen äfvensom angående beviljande åt Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag och aktiebolaget Gellivare Malmfält af ett lån å 20,000,000 kronor m. m., dels ock inom Riksdagen väckta motioner vidkommande berörda ämne.

*Om
trafikerandet
af järnvägen
Gellivare—
Riksgränsen
m. m.*

Herr Bohnstedt: Då Första Kammaren behandlade denna fråga, gick diskussionen i hufvudsak ut på att man antingen borde accep-

Om
trafikerandet
af järnvägen
Gellivare—
Riksgränsen
m. m.
(Forts.)

tera det förslag, som jag hade äran framföra till kammaren, eller också reservanternas förslag. Det kom dock till beslut om återremiss för att gå Andra Kammaren till mötes och möjligen få frågan i sin helhet löst. Då Första Kammaren *nu* skall fatta sitt beslut, ber jag, herr grefve och talman, att få yrka, att den framställning jag gjorde måtte blifva kammarens beslut, ty kammaren har däri-genom visat, att den verkligen förstår denna stora och viktiga fråga och vill lösa densamma på ett lyckligt sätt.

Jag ber därför få yrka, att kammaren behagade bifalla den framställning, jag hade äran göra vid ärendets senaste behandling.

Herr af Burén: Innan denna viktiga malmfråga lägges till handlingarna, anhåller jag, herr grefve och talman, att till protokollet få anföra:

att malmbrytning är nödig, nyttig och nödvändig, då den sker för att till järnförädling fylla landets behof af järnmalm, men att denna malmbrytning icke är *någon järnindustri*, ännu mindre *någon förädlade järnindustri*,

att malmbrytning med ändamål att exportera järnmalmen i *stor skala* är enligt min uppfattning *till skada* för landet,

att denna malmbrytning för export i *stor skala* visserligen *icke* är ett *brott*, ett ord, som man i förrgår behagade lägga i min mun, men att bedrifvandet af denna malmbrytning i *stor skala* är enligt min uppfattning i högsta grad kortsynt och korttänkt,

att handelsbalansen *för tillfället* skulle förbättras af denna malmexport vill jag icke bestrida, men att det för en lång framtid för vår handelsbalans skulle vara fördelaktigare att exportera malm till ett exportvärde af 5 à 7 kronor per ton än att exportera äfven den lilla förädling, som göres med att smälta ned den till tackjärn, som har ett exportvärde af 40 till 50 kronor per ton, är enligt min uppfattning ett stort misstag,

att jag från »laisser-aller»-synpunkt väl förstår påståendet, att våra malmtillgångar äro outtömliga, men att detta påstående jäfvas från sakkunnigt håll,

att man ur samma synpunkt ej vill förstå, att malmen kan taga slut och att en tid kommer, då produktionen af järn ej motsvarar efterfrågan,

att äfven den fosforrika malmen i Norrbotten redan nu och genom de epokgörande uppfinningar, som årligen på detta område äga rum, kan efter hand till beräknelig fördel och nytta förädlas inom landet, samt

att en *stor* malmexport påtagligen fördärfvar järnmarknaden eller världsmarknaden i denna bransch och på samma gång tillintetgör vår egen förädlade järnexport på utlandet.

Herr vice talmannen: Med anledning af den förste talarens yrkande ber jag att få säga några ord.

Jag tror, att han misstager sig, då han uppgifver, att anledningen till återremissen i kammaren var den, att man ville gå till mötes Andra Kammarens mening. Jag tror förr, att anledningen till åter-

remissen var den, att när detta sista förslag så sent framkom och hade så stor räckvidd, kändes det såsom ett behof för litet hvar, utom möjligen för förslagsställarne, att få denna fråga närmare utredd, innan man gick att fatta ett beslut, som skulle blifva af så pass stor betydelse och äfven grundläggande för en lång framtid. Det kan ju hända — och det tror jag, att han har rätt i — att Första Kammaren hade gärna varit med om att nu söka lösa frågan, men likvisst endast sedan Första Kammaren blifvit i tillfälle att allvarligt öfverväga densamma, hvartill den ej var beredd i den sena timme, då förslaget framlades; förslagsställarne må nu hafva ägnat detsamma huru ingående och nogsam ompröfning som helst. Efter min mening är det därför nödvändigt för Första Kammaren att vidhålla sin ståndpunkt, och detta så mycket mer, som vi hafva sett, att under de sista dagarna före frågans föredragning i Riksdagen det ena uppslaget aflöste det andra. Det kan ju sålunda tänkas, att många nya uppslag framkomma, innan frågan nästa gång kommer före, och då kan det kanske vara rätt så lugnt för enhver att vid en kommande riksdag få öfverväga ett nytt förslag, sådant det då kan komma att framläggas, utan att behöfva tänka på passata vid denna riksdag. Jag anser därför, att Första Kammaren icke bör för närvarande gifva uttryck för någon bestämd mening; och håller äfven före, att det icke vore riktigt, knappt passande, att, då kammaren är så glest besatt som i dag och då meningarna äro så skiftande, som de voro vid frågans behandling sistlidne måndag, kammaren skulle gå att binda icke allenast sig själf, utan äfven andra vid ett beslut, som man icke kan vara förvissad om, att de skulle hafva biträdt, därest de varit närvarande.

För öfrigt — det är ju en bisak, men det kan ändå hafva någon betydelse — om nu kammaren skulle komma att biträda herr Bohnstedts förslag, följer däraf, att ärendet skall återgå till statsutskottet, som jag förmodar kommer att föreslå, att, då kamraren fattat skiljaktiga beslut, frågan måste anses vara förfallen. Detta tager sin tid och det gör ju icke så mycket, men jag föreställer mig, att det är alldeles onödigt att på detta sätt uppehålla en fråga, hvars öde redan är afgjordt. Rätta vägen lär vara, att man biträdde Andra Kammarens beslut, dock med uteslutande af motiveringen.

Jag anhåller sålunda, herr greve och talman, att med anledning af det nu föreliggande betänkandet få yrka, att Första Kammaren måtte biträda Andra Kammarens beslut, men med uteslutande af dess motivering.

Herr Ekströmer: Då jag begärt ordet, är det för att få till protokollet antecknad min ståndpunkt i den viktiga malmbergsfrågan, som redan 1898 stätt på dagordningen. När frågan om byggande af järnvägen Gellivara—Riksgränsen förevar, röstade jag emot densamma. Jag gjorde det, därför att jag ansåg denna fråga allt för litet utredd och det bolag, med hvilket det långvariga kontraktet skulle uppgöras, allt för svagt. När nu frågan återigen föreligger, har jag icke kunnat skänka min röst åt det kungl. förslaget till nytt kontrakt med ett nytt bolag, nämligen Grängesbergsbolaget, och detta hufvudsakligen därför, att, då det redan finnes ett kontrakt, som för staten är mycket

*Om
trafikerandet
af järnvägen
Gellivara—
Riksgränsen
m. m.
(Forts.)*

Om
trafikerandet
af järnvägen
Gellivare—
Riksgränsen
m. m.
(Forts.)

fördelaktigare och icke förverkats, utan eger fullt gällande kraft, något nytt ej behöfves. Vid jämförelse mellan dessa båda kontrakt, det nu bestående och det af Kungl. Maj:t föreslagna, finner man först, att i det gamla förbinder sig staten att frakta högst 1,200,000 tons järnmalm, men i det nya ökas denna kvantitet till 1,500,000 tons. Rörande fraktsattserna är i det gamla kontraktet bestämdt, att bolaget skall betala staten alla utgifter såväl för drift som underhåll af järnvägen äfvensom erlagga 3,8 procent å anläggningskostnaden. Denna frakt har af järnvägsstyrelsen i dess sist afgitna utlåtande för 1,200,000 tons beräknats till 2,25 per ton, eller omkring 68 procent af nu gällande frakttaxa af 3,30 per ton för afståndet mellan Luossavaara och Riksgränsen. — Det nya kontraktet bestämmer åter en fraktafgift af 1,95 per ton för en kvantitet af 1 1/2 million tons, utgörande endast 59 procent af nu gällande frakttaxa, således en lägre och för staten ofördelaktigare. Vidare är det föreslagna kontraktet ofördelaktigare i afseende å tiden. Enligt gällande kontrakt skulle detta efter uppsägning kunna upphöra med utgången af år 1925, men enligt det nya först med utgången af 1933, d. v. s. staten blefve bunden under en 8 år längre tid. Vidare skulle statens nu gällande rätt att åsätta exporttull borttagas. Jag vill icke nu yttra mig i detta ämne, men anser dock billigt, att exporttull *icke* åsattes för den kvantitet af 1,200,000 tons, som det gamla kontraktet omfattar. Slutligen skulle staten lämna ett lån af 20 millioner kronor för 30 år mot en säkerhet, som jag icke tilltror mig att kunna bedöma, men hvilken kan vara tvifvelaktig, såsom hufvudsakligen bestående i aktier.

Då det gamla kontraktet är fullkomligt gällande, anser jag för min del, att om ett nytt bolag skall öfvertaga äganderätten till ifrågavarande malmberg, bör äfven detta nya bolag ikläda sig samma förpliktelser, som finnas bestända i detta kontrakt. Möjligen vore det lyckligast, om staten kunde förvärfva äganderätten till dessa malmberg och sedan utarrendera brytningsrätten till enskilda bolag mot de fraktbestämmelser, som finnas i nuvarande trafikkontrakt, med tillägg af en royalté för den utbrutna malmen. Under sådana förhållanden kan jag icke vara med om det af Kungl. Maj:t framlagda förslag, ej heller om reservanternas, utan skulle helst hafva anslutit mig till något af de skrivelseförslag, som afse, att staten skulle förvärfva äganderätten till dessa malmberg. Men då ingen sannolikhet finnes för att ett sådant förslag nu skulle kunna antagas, har jag, herr grefve och talman, intet yrkande att göra.

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande förevarande memorial yrkats, dels att hvad utskottet hemställt i sitt utlåtande n:o 96 skulle bifallas, dock med uteslutande af motiveringen, dels ock, af herr *Bohnstedt*, att kammaren, med afslag å utskottets hemställan i nämnda utlåtande, skulle antaga det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet afgifna reservation med den ändring, att punkten 4 samt punkten 7 mom. 2 i förslaget till kontrakt emellan svenska staten, å ena sidan, samt Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag, aktiebolaget Gellivare malmfält och trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund, å andra sidan, affattades sålunda:

Punkten 4.

I händelse järnmalm kommer att i Sverige beläggas med exporttull, skola Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag och aktiebolaget Gellivare malmfält vara berättigade att af staten erhålla ersättning för den tullavgift, bolagen få i sådant hänseende vidkännas under den tid, förevarande fraktaftal komma att gälla, dock icke för större kvantiteter malm än, hvad angår Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag, 1,500,000 ton och beträffande aktiebolaget Gellivare malmfält 600,000 ton allt årligen.

*Om
trafikerandet
af järnvägen
Gellivare—
Riksgränsen
m. m.
(Forts.)*

Punkten 7 mom. 2.

De af trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund inköpta 5,750 aktier i aktiebolaget Gellivare malmfält och 1,774 aktier i Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag äfvensom de aktiebolaget Gellivare malmfält tillhöriga 3,609 aktier i Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag.

Därjämte förbinda sig trafikaktiebolaget och aktiebolaget Gellivare malmfält att icke till annan än staten försälja omförmälda aktier eller någon del däraf, hvarförutom staten berättigas att efter ingången af år 1934 när som helst på anmälan inlösa samma aktier jämte de öfriga aktier i Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag och aktiebolaget Gellivare malmfält, som trafikaktiebolaget och aktiebolaget Gellivare malmfält under tiden må hafva förvärfvat, till det pris aktierna vid tiden för inlösnings skäligen kunna anses värda; och skola, därest aktierna vid 1954 års början icke blifvit af staten sålunda inlösta, desamma utan ersättning tillfalla staten med full äganderätt.

Dock förbehåller sig trafikaktiebolaget att, därest, sedan staten öfvertagit ifrågavarande aktier, brukningsrätten till de Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag och aktiebolaget Gellivare malmfält tillhöriga grufvor kommer att utarrenderas, trafikaktiebolaget skall äga företräde till öfvertagande af denna brukningsrätt.

Hvad nu är stadgadt angående rätt för staten att öfvertaga ifrågavarande aktier, gäller äfven för det fall, att kontraktet den 2 juli 1898, med däruti nu vidtagna ändringar, på grund af uppsägning upphör att gälla före 1954 års ingång; och är följaktligen jämväl i sådan händelse staten berättigad att i sitt förvar behålla samma aktier intill dess desamma tillfalla staten.

Skulle vid inlösen för statens räkning af ifrågavarande aktier öfverenskommelse ej kunna träffas angående priset för desamma, må tvisten härom, där Kungl. Maj:t så äskar, afgöras genom skiljedom i den ordning, som för afgörande af sådan tvist då må vara i lag bestämd.

Sedermera gjorde herr talmannen proposition på bifall till utskottets hemställan i utlåtandet n:o 96, samt vidare propositioner jämlikt nyssnämnda yrkanden; och förklarade herr talmannen sig finna propositionen på bifall till hvad utskottet hemställt, dock med utslutande af motiveringen, vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf herr talmannen hemställde, huruvida kammaren ville till kontraposition i den förestående vo-

Om trafikerandet af järnvägen Gellivare—Riksgränsen m. m.
(Forts.)

teringen antaga bifall till herr Bohnstedts yrkande eller till utskottets hemställan i utlåtandet n:o 96, och förklarade herr talmannen sig anse de härå afgifna svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga bifall till herr Bohnstedts yrkande.

Jämväl om kontrapositionens innehåll äskades emellertid votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som till kontraposition i hufvudvoteringen angående statsutskottets memorial n:o 106 antager bifall till herr Bohnstedts yrkande, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har såsom kontraposition i nämnda votering antagits bifall till utskottets hemställan i utlåtandet n:o 96.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—35;

Nej—26.

Härefter uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition för hufvudvoteringen:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande n:o 96, dock med uteslutande af motiveringen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr Bohnstedts yrkande i ämnet.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—37;

Nej—23.

Vid föredragning af statsutskottets under gårdagen bordlagda memorial n:o 108, med förslag till åtskilliga stadganden, som böra införas i det nya reglementet för riksgäldskontoret, biföll kammaren hvad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogs Andra Kammarens sistlidne dag bordlagda protokollsutdrag, n:o 426, med delgifning af nämnda kammares beslut angående dess tillfälliga utskotts utlåtande n:o 44, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående tillsättande af en kommitté för utredning i fråga om kostnaderna för försvarsväsendet m. m.

*Ifrågasatt
utredning om
kostnaderna
för försvars-
väsendet
m. m.*

Herr Björlin: Då af årets riksdag endast några få dagar lära återstå, och då säkerligen mycken utredning utöfver den, som medkammarens tillfälliga utskott har ästadkommit, torde erfordras, innan man kan vinna säkert omdöme i denna synnerligen viktiga fråga, får jag vördsamt yrka, att delgifningen icke må föranleda någon Första Kammarens åtgärd.

Efter härmed slutad öfverläggning beslöt Första Kammaren, att delgifningen ej skulle föranleda någon kammarens åtgärd.

Vid föredragning af Första Kammarens tillfälliga utskotts nästlidne dag bordlagda utlåtande n:o 28, med anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående öppethållande af registrators-expeditionerna inom statsdepartementen och öfriga ämbetsverk i hufvudstaden, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Anmälades och bordlades statsutskottets memorial n:o 107, angående statsregleringen för år 1904.

Upplästes och godkändes bevillningsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 156, till Konungen, angående tillverkning och beskattning af maltdrycker.

Upplästes och godkändes första särskilda utskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 134, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om försäkringsbolag samt till lag om utländsk försäkringsanstalts rätt att drifva försäkringsrörelse här i riket, dels Kungl.

Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 11 kap. 15 § rättegångsbalken, till lag om ändrad lydelse af 22 kap. 14 § och 23 kap. 4 § strafflagen, till lag om ändrad lydelse af 2 § i förordningen den 4 maj 1855 angående handelsböcker och handelsräkningar samt till lag om ändrad lydelse af 8 § i lagen den 13 juli 1887 angående handelsregister, firma och prokura; samt

n:o 135, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition angående försäkringsinspektionens organisation och verksamhet m. m., dels Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjätte hufvudtiteln gjorda framställningar angående anvisande af medel till handhavande af kontroll å försäkringsanstalterna äfvensom till utarbetande och offentliggörande genom försäkringsinspektörens försorg af årsredogörelse för sjukkasseväsendet i riket.

Upplästes och godkändes Riksdagens kanslis förslag

dels till Riksdagens skrifvelse, n:o 154, till Konungen, angående val af deputerade att deltaga i invigningen af statsbanedelen Gellivare—Riksgränsen;

dels ock till paragrafer i riksdagsbeslutet:

n:o 51, angående reglemente för riksbankens styrelse och förvaltning;

n:o 52, angående en särskild stämpelafgift för försäljning af punsch;

n:o 53, angående kostnadsfritt tillhandahållande af stämplrar för stämpelbeläggning af vissa handlingar;

n:o 54, angående en inkomstskatt för år 1904;

n:o 55, angående ändrade bestämmelser rörande förekommande och släckning af skogseld; samt

n:o 56, angående kreditivsummorna.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 108, angående regleringen af utgifterna under riksstatens första hufvudtitel, innefattande anslagen till Kungl. hof- och slottsstaterna;

n:o 109, angående regleringen af utgifterna under riksstatens andra hufvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet;

n:o 110, angående regleringen af utgifterna under riksstatens tredje hufvudtitel, innefattande anslagen till utrikesdepartementet;

n:o 116, angående regleringen af utgifterna under riksstatens nionde hufvudtitel, innefattande anslagen till jordbruksdepartementet;

n:o 137, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af kronojord för framdragande af vissa elektriska ledningar;

n:o 138, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af rätt till bearbetande af marmorfyndigheter å kronojord;

n:o 140, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående öfverlåtande till staden Hälsingborg af Skånska husarregementets nuvarande kasernområde m. m.

n:o 141, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af kronobäktet i Kisa;

n:o 142, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ändring af vissa i kungl. kungörelsen den 10 november 1882 meddelade bestämmelser beträffande förvaltningen af kronans jordbruksdomäner;

n:o 144, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående eftergift å arrendeafgifterna för arrendeåret 1902—1903 för utarrenderade kronoegendomar inom vissa län;

n:o 145, i anledning af väckt motion angående lösen för byggnader, som afhysts från det för statens järnvägar aftagna området i Malmberget;

n:o 146, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af viss del af kronodomänen $\frac{1}{2}$ mantal Mjölby n:o 15 Södergården i Östergötlands län;

n:o 147, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition om anslag för en undsättningsexpedition till Södra Ishafvet;

n:o 148, i anledning af väckt motion i fråga om ändrade bestämmelser angående deltagande i vattenafledningsföretag för boställen eller annan staten tillhörig jord; samt

n:o 149, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande af medel till åtgärder för lindrande af den uti de norra delarne af riket genom 1902 års felslagna skörd uppkomna nöd.

Justerades åtta protokollsutdrag för denna dag.

Kammaren åtskildes kl. 1,58 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.